

STROKOVNI ČLANEK 1/2024

KATERE SO POMEMBNE ZAKONSKE SPREMEMBE ZA SAMOSTOJNE PODJETNIKE IN PODJETJA V 2024?

V letošnjem prvem strokovnem članku bomo obdelali in predstavili nekatere pomembne novosti, ki stopajo so stopile v veljavo koncem leta 2023 in s 1. januarjem 2024 ter se navezujejo in vplivajo na poslovanje podjetništva in gospodarstva v letu 2024.

Bistvene vsebine, ki jih bomo tokrat obdelali so naslednje in se dotikajo novosti:

1. Novela ZDR-1D - začela veljati 16. novembra 2023.
2. Zakon o interventnih ukrepih na področju zdravstva, dela in sociale ter z zdravstvom povezanih vsebin (ZIUZDS)
3. Ukinitiv dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in uvedba obveznega zdravstvenega prispevka
4. Prenehanje uporabe zavarovalne podlage 002 za napotene delavce

1. Zakon o delovnih razmerjih ZDR-1D (Uradni list RS 114/2023 z dne 15.11.2023)

Z ZDR-1D se v nacionalno zakonodajo prenaša zahteve Direktive (EU) 2019/1152 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o preglednih in predvidljivih delovnih pogojih v Evropski uniji (Direktiva 2019/1152/EU) in Direktive (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev ter razveljavitvi Direktive Sveta 2010/18/EU (Direktiva 2019/1158/EU)).

Osrednji namen sprememb je izboljšati delovne pogoje s spodbujanjem preglednejše in bolj predvidljive zaposlitve ob zagotavljanju prilagodljivosti na trgu dela, izboljšanje dostopa delavcev do informacij o njihovih delovnih pogojih in izboljšanje samih delovnih pogojev, pri tem pa so še posebej izpostavljeni starši in oskrbovalci.

Bistvene spremembe se dotikajo naslednjih področij:

Spremembe vezane na pogodbe o zaposlitvi

Izročitev pisne pogodbe o zaposlitvi in obvezne sestavine pogodbe o zaposlitvi (tudi pri opravljanju dela v tujini). Dopolnjen je tretji odstavek 17. člena ZDR-1, ki predstavlja podlago, da lahko delavec, če mu ob sklenitvi ni izročena pisna pogodba o zaposlitvi z vsemi obveznimi sestavinami, ki so na zakonski ravni določene za to pogodbeno razmerje, zahteva izročitev pogodbe o zaposlitvi v pisni obliki (z vsemi potrebnimi sestavinami/informacijami) in uveljavi sodno varstvo.

Krajši delovni čas

o usklajevanje zasebnega in poklicnega življenja

Uvaja se možnost dela s krajšim delovnim časom za določen čas delavca z otrokom do osmega leta starosti (ne glede na ureditev v predpisih o starševskem varstvu) in delavca – oskrbovalca v primeru oskrbe zaradi potreb usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja. Ob tem se določa rok, v katerem se mora delodajalec na delavčev predlog odzvati oziroma utemeljiti svojo odločitev najkasneje v 15 dneh.

o žrtve nasilja v družini

Za delavce, žrtve nasilja v družini se uvaja:

- pravica predlagati sklenitev pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom (t. i. posebni part-time – pravica do plačila za delo po dejanski delovni obveznosti, druge pravice in obveznosti iz delovnega razmerja pa kot delavec, ki dela polni delovni čas, če z ZDR-1 ni drugače določeno); delodajalec mora svojo odločitev pisno utemeljiti najkasneje v 15 dneh;
- pravica do petih delovnih dni plačane odsotnosti v posameznem koledarskem letu v primeru urejanja zaščite, pravnih in drugih postopkov ter odpravljanja posledic nasilja v družini – delavec mora delodajalca obvestiti o odsotnosti najpozneje tri delovne dni pred nastopom odsotnosti ter delodajalcu predložiti potrdilo centra za socialno delo o izdelani oceni o ogroženosti zaradi nasilja v družini, dokazilo o podani prijavi na policijo ter dokazilo o urejanju zadev v zvezi z nasiljem v družini;
- odreditev opravljanja dela preko polnega delovnega časa, neenakomerna razporeditev ali začasna prerazporeditev delovnega časa ali nočnega dela je dopustna le s predhodnim pisnim soglasjem tega delavca;
- v primeru spora v zvezi z uveljavljanjem posebnega varstva je dokazno breme na strani delodajalca.

Druge novosti vezane na usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja

o oskrba

Uvaja se pravica do petih delovnih dni neplačane odsotnosti z dela v primeru potrebe po znatnejši negi družinskega člana ali osebe, s katero delavec živi v skupnem gospodinjstvu, zaradi zdravstvenih razlogov, kadar delavec ni upravičen do odsotnosti z dela v skladu s predpisi o zdravstvenem zavarovanju.

o pravica do odklopa

Uvaja se obveznost delodajalca, da delavcu zagotovi pravico do odklopa, tako da delavec v času izrabe pravice do počitka/upravičenih odsotnosti z dela ne bo na razpolago delodajalcu ter se določa obveznost delodajalca, da z namenom konkretizacije te pravice sprejme ustrezne ukrepe v kolektivni pogodbi na ravni dejavnosti oziroma delodajalca.

Delodajalec mora ustrezne ukrepe sprejeti v roku enega leta od uveljavitve novele zakona.

o delo na domu

Če delavec predlaga sklenitev pogodbe o zaposlitvi za opravljanje dela na domu ali predlaga drugačno razporeditev delovnega časa zaradi potreb usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, mu mora delodajalec pisno utemeljiti svojo odločitev najkasneje v 15 dneh. Pisna utemeljitev se lahko pošlje tudi po elektronski poti na elektronski naslov delavca, ki ga zagotavlja in uporabo nalaga delodajalec.

Spremembe pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi

o krivdni razlog

Na novo se določa rok možne odpovedi, če bi delavec ponovno kršil pogodbeno in drugo obveznost iz delovnega razmerja po tem, ko je bil s strani delodajalca pisno opozorjen na kršitev oziroma neizpolnjevanje obveznosti (rok, v katerem delavec ne sme ponovno storiti kršitve, se spreminja iz enega leta na šest mesecev) in skrajšuje se najdaljši dovoljeni rok, v primeru, da je rok določen v kolektivni pogodbi na ravni dejavnosti (in sicer iz dveh let na 18 mesecev).

o predstavniki delavcev

Spreminja se zadržanje učinkovanja odpovedi za predstavnike delavcev. Če predstavnik delavcev uveljavlja nezakonnost odpovedi pogodbe o zaposlitvi v sodnem postopku, se zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi podaljša do odločitve v sporu na prvi stopnji oziroma najdlje za šest mesecev. Obenem se zvišuje nadomestilo plače predstavnika delavcev v času, ko mu delodajalec prepove opravljati delo (na 80 % njegove povprečne mesečne plače za polni delovni čas iz zadnjih treh mesecev/iz obdobja dela v zadnjih treh mesecih).

Drugo

- **subsidiarna odgovornost naročnika**

Ureja se nediskriminatorno subsidiarno odgovornost pogodbenika za neplačilo plače delavcu, in sicer v okviru izvajanja storitve v okviru podizvajalstva. Naročnik storitve, pri katerem podizvajalec izvaja storitev, je subsidiarno odgovoren za neplačilo plače delavcu s strani delodajalca podizvajalca, in sicer v skladu z določbami ZDR-1. Subsidiarna odgovornost velja za dejavnost gradbeništva.

- **delo otrok**

Skladno z ugotovitvijo Evropskega odbora za socialne pravice se redefinira časovno trajanje dela otrok, mlajših od 15 let, ki opravljajo lažja dela v času šolskih počitnic tako, da to delo ne presega šest ur dnevno (prej sedem) in 30 ur tedensko (prej 35) ter se dodatno zahteva neprekinjen počitek v trajanju najmanj dveh tednov v času šolskih letnih počitnic.

2. Zakon o interventnih ukrepih na področju zdravstva, dela in sociale ter z zdravstvom povezanih vsebin (ZIUZDS)

Dne 30. 12. 2023 v Uradnem listu RS objavljen Zakon o interventnih ukrepih na področju zdravstva, dela in sociale ter z zdravstvom povezanih vsebin (ZIUZDS).

Zakon je začel veljati 31. 12. 2023.

V članku izpostavljamo dve pomembni novosti:

- podaljšuje se obdobje prejemanja bolniških nadomestil v breme delodajalca z 20 na 30 dni (27. in 33. člen ZIUZDS),

Zavarovancu pripada nadomestilo plače za delovne dni oziroma delovne ure, ko je upravičeno zadržan od dela. Če je razlog zadržanosti **bolezen, poškodba izven dela ali poškodba po tretji osebi izven dela**, nadomestilo bremeni delodajalca ali samostojnega zavezanca prvih 30 delovnih dni, od vključno 31. delovnega dne pa gre nadomestilo v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja, in sicer za obdobje zadržanosti od dela od vključno 1. 1. 2024 dalje (tudi, če se je zadržanost od dela začela že pred 1. 1. 2024).

Če je razlog zadržanosti **poškodba pri delu ali poklicna bolezen**, nadomestilo bremeni delodajalca ali samostojnega zavezanca prvih 30 delovnih dni, od vključno 31. delovnega dne pa gre v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja.

- omejuje se višina bolniškega nadomestila na 2,5-kratnik povprečne mesečne bruto plače, kot jo ugotovi Statistični urad Republike Slovenije. (34. člen ZIUZDS).

Ne glede na prvi odstavek 31. člena ZZVZZ je osnova za nadomestilo zavarovančeva povprečna mesečna plača in nadomestila, ki so bila izplačana v koledarskem letu pred letom, v katerem je nastala začasna zadržanost od dela oziroma povprečna osnova za plačilo prispevkov v koledarskem letu pred letom, v katerem je nastala začasna zadržanost od dela.

3. Ukinitev dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in uvedba obveznega zdravstvenega prispevka

Z 31. decembrom 2023 se je ukinilo prostovoljno dopolnilno zdravstveno zavarovanje. S 1. januarjem 2024 se uvaja obvezni zdravstveni prispevek (OZP).

Prvi mesec, za katerega je potrebno plačati obvezni zdravstveni prispevek, je januar 2024.

Za obdobje od vključno meseca januarja 2024 do vključno februarja 2025 znaša obvezni zdravstveni prispevek 35 EUR mesečno. Obvezni zdravstveni prispevek se uskladi enkrat letno, in sicer 1. marca z rastjo povprečne bruto plače v Republiki Sloveniji v preteklem letu po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije. Višino obveznega zdravstvenega prispevka določi minister, pristojen za zdravje, najkasneje v februarju, in njegovo višino objavi v Uradnem listu RS. Prva uskladitev obveznega zdravstvenega prispevka bo za marec 2025, na podlagi rasti povprečne plače v letu 2024.

Obveznega zdravstvenega prispevka ni mogoče odpisati, odložiti ali plačati po obrokih. Zavarovane osebe so zavezane plačati prispevek, kot je določeno v zakonu, pri čemer prenos obveznosti plačila obveznega zdravstvenega prispevka na drugo fizično ali pravno osebo ni mogoč.

Način plačevanja obveznega zdravstvenega prispevka

Glavni delodajalec oziroma izplačevalec, pri katerem prejema zavarovanec edini oziroma pretežni del dohodka iz delovnega razmerja, prvič obračuna obvezni zdravstveni prispevek pri izplačilu plač, nadomestil oziroma prejemka. Izplačevalec prejemka poroča o odtegljaju na FURS

z elektronskim obrazcem REK-O (delodajalec) oziroma REK 1b (izplačevalec pravic iz javnih sredstev).

Odtegljaj obveznega zdravstvenega prispevka od prejemka zavarovanca izvede izplačevalec prejemka.

Kako je s samostojnimi podjetniki?

Samostojne podjetnike (05) bo Finančna uprava Republike Slovenije bremenila za obvezni zdravstveni prispevek. Posebne položnice oziroma plačilnega naloga samostojni podjetniki ne bodo prejeli, FURS bo prispevek obračunal na predizpolnjenem OPSV obrazcu.

Novi obvezni zdravstveni prispevek (OZP) je del obveznih zdravstvenih prispevkov. V primeru neplačila bo nastal dolg iz prispevkov obveznega zdravstvenega zavarovanja.

Dodatne informacije o prispevku [TUKAJ](#)

Kontakt ZZZS preko Klicnega centra na tel. št. 01 / 30 77 605, in sicer v poslovnem času:

- v ponedeljek, torek in četrtek od 8. do 15. ure,
- v sredo od 8. do 17. ure ter
- v petek od 8. do 13. ure.

4. Prenehanje uporabe zavarovalne podlage 002 za napotene delavce

Dne 29. 12. 2023 je bil v Uradnem listu RS, št. 135/2023 objavljen Pravilnik o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za dolgotrajno oskrbo, zavarovanju za starševsko varstvo in zavarovanju za primer brezposelnosti z začetkom uporabe 1. 1. 2024. Pravilnik ureja prenehanje veljavnosti zavarovalne podlage 002, namenjene zavarovanju napotene osebe v vse države sveta (v države, za katere glede napotitev veljajo predpisi EU, v države, s katerimi ima Republika Slovenije sklenjene bilateralne sporazume o socialni varnosti ter v tretje države).

Delodajalci za obdobja od vključno 1. 1. 2024 dalje ne morejo več vlagati prijav na zavarovalno podlago 002, novi Zakon o čezmejnem izvajanju storitev (ZČmIS-1) pa prijave na zavarovalno podlago 002 po uradni dolžnosti ne predvideva več.

Nova prijava v zavarovanje po zavarovalni podlagi 002 **ni več dovoljena in mogoča, če je oseba napotena na delo v drugo državo od vključno 1. 1. 2024 dalje.** Nova prijava v zavarovanje po zavarovalni podlagi 002 je tako dovoljena le še v primeru, če gre za urejanje obveznega socialnega zavarovanja na podlagi napotitve delavca, če je bil začetek te napotitve pred 1. 1. 2024.

Viri:

- GOV.SI V veljavo stopa novela zakona o delovnih razmerjih; <https://www.gov.si/novice/2023-11-15-v-veljavo-stopa-novela-zakona-o-delovnih-razmerjih/> 15.11.2023
- GOV.SI: Ključne rešitve ZDR-1D, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Kljucne-resitve-ZDR-1D.docx> ; 15.11.2023
- IUS INFO: Novela ZDR-1D, <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/novela-zdr-1d-308879> ; 14.11.2023
- OKROŽNICA PRAVNE SLUŽBE GZS: Sprejet Zakon o interventnih ukrepih na področju zdravstva, dela in sociale ter z zdravstvom povezanih vsebin (ZIUZDS), 4.1.2024
- ZZS: Pogoji, ki jih je potrebno izpolnjevati
https://zavarovanec.zzs.si/wps/portal/portali/azos/nadomestila/nadom_place/nadom_pogoji/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8ziTQxdPd2N_Q083YNCLAwcQ52C3EPc3QwMHA30C7ldFQE-MsQG/
- PGZ: UKINITEV DOPOLNILNEGA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA IN UVEDBA OBVEZNEGA ZDRAVSTVENEGA PRISPEVKA, <https://pgz.si/novica.php?nn=r&id=279> ; 3.1.2024
- ZZS: Obvezni zdravstveni prispevek, <https://zavezanec.zzs.si/prispevki-za-obvezno-zdravstveno-zavarovanje/obvezni-zdravstveni-prispevek/>
- SPOT: Prenehanje uporabe zavarovalne podlage 002 za napotene delavce
<https://spot.gov.si/sl/portal-in-tocke-spot/novice/2024-01-15-prenehanje-uporabe-zavarovalne-podlage-002-za-napotene-delavce/> ; 15.1.2024

Pripravil:

Roman Wolf, svetovalec

Datum: 17.1.2024

SPOT svetovanje Pomurje (Pomurska gospodarska zbornica)

Projekt »JR podporno okolje 2023 – 2025«